

جغرافیا و روابط انسانی، زمستان ۱۴۰۳، دوره ۷، شماره ۳، صص ۷۰۹-۶۹۴
ارزیابی نقش حکم‌روایی مطلوب بر ارتقاء کیفیت محیط زیست شهری
(مورد مطالعه: شهرستان شیروان)

رضانعلی نادری مایوان^۱، آزاده رضائی نسب^{۲*}، زهرا نوروزی^۳، محمد حسین نادری^۴

۱- استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه کوثر بجنورد، بجنورد، ایران.

۲- دانشجوی دکترای جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد، شیروان، ایران. (نویسنده مسئول)

Azade.rezaeenasab@gmail.com

۳- دانشجوی دکترای جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد، شیروان، ایران.

۴- دانشجوی دکترای جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه آزاد، شیروان، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۲۲

چکیده

الگوی حکم‌روایی مطلوب شهری با ایجاد ارتباط میان حکومت شهری و شهروندان، به دنبال آن است تا بتواند مشارکت و همکاری را بین تمامی نیروهای موثر در مدیریت جامعه، یعنی دولت، بخش خصوصی، بخش عمومی و تشکل‌های مردمی ایجاد کند. این پژوهش با هدف بررسی نقش حکم‌روایی مطلوب بر ارتقاء کیفیت محیط زیست شهری شیروان از دیدگاه شهروندان و ارزیابی وضعیت محیط زیست شهری این شهر انجام گرفته است، که از نظر هدف کاربردی و به لحاظ روش توصیفی - پیمایشی است. گردآوری داده‌ها از روش اسنادی و پیمایش میدانی با حجم نمونه ۳۸۳ نفر در شهر شیروان انجام گرفته است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون آماری تی تک نمونه‌ای و تحلیل عاملی اکتشافی در نرم افزار SPSS انجام گرفته است. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که پیاده‌سازی حکم‌روایی مطلوب در سطح شهر شیروان در حد متوسط است. بنابراین نیازمند برنامه ریزی‌های لازم جهت درگیر کردن شهروندان شیروان برای افزایش سطح توانمندی‌های ساکنین شهر و پیاده‌سازی ابعاد حکم‌روایی مطلوب جهت ارتقاء کیفیت محیط زیست شهری است.

واژگان کلیدی: حکم‌روایی مطلوب، محیط زیست شهری، مشارکت، شیروان.

مقدمه

شهرها از فضاهای مختلفی تشکیل می‌شوند که هر کدام از آن‌ها برای حمایت و تسهیل برخی از فعالیت‌های فردی و اجتماعی و ایجاد معانی که شهروندان به آنها نیاز دارند شکل می‌گیرند. با توجه به این که هر فعالیت به فضایی با ویژگی خاص یا قرارگاه رفتاری مناسب نیاز دارد، در صورت عدم وجود فضای مناسب کیفیت بروز نوع فعالیت‌ها دچار مشکل شده و در نهایت موجودیت شهر از جنبه‌های اجتماعی، فرهنگی و هویتی با اختلال روبرو خواهد شد (فلاح و کلامی، ۱۳۸۷: ۸۶). بنابراین در حال حاضر رویکردی که به عنوان اثربخش‌ترین، کم‌هزینه‌ترین و پایدارترین شیوه اعمال مدیریت شهری معرفی می‌شود حکمروایی خوب شهری می‌باشد (کازمیان و همکاران، ۱۴۰۰: ۵۶). در حال حاضر، الگوی حکمروایی خوب، اثر بخش‌ترین، کم‌هزینه‌ترین و پایدارترین شیوه اعمال مدیریتی است تا بستون عدالت اجتماعی را در فضاهای شهر اعمال کرد و ضمن ارتقای کیفیت شهروندان، رضایت آن‌ها را کسب کرد (رضایی و شمس‌الدین، ۱۳۹۸). حکمرانی موضوعی است که بر نحوه تعامل دولت‌ها و سایر سازمان‌های اجتماعی بایکدیگر، نحوه ارتباط با شهروندان و نحوه اتخاذ تصمیمات در جهانی پیچیده تمرکز داشته و فرآیندی است که از طریق جوامع و سازمان‌ها تصمیمات خود را اتخاذ و خواسته آن مشخص می‌کنند که چه کسانی در این فرآیند درگیر و چگونه وظایف خود را برسانند (نیکبخت، ۱۴۰۰). در سال‌های اخیر، حکمروایی تبدیل به موضوعی داغ در مدیریت بخش دولتی شده است و این به واسطه نقش مهمی است که حکمروایی در تعیین سلامت اجتماعی ایفا می‌کند. بنابراین با توجه به منابع زیست‌محیطی حکمروایی خوب یعنی شیوه‌ای که در آن تصمیم‌گیرها به تدریج به توسعه پایدار-که شامل حفاظت از محیط زیست است-بی‌انجامد (شکری زاده و اشرفی، ۲۰۱۳: ۲). برای ارتقا کیفیت محیط زیست شهر از طریق اصلاح ساختارهای سیمانی سرزمین، بر حضور پیوسته طبیعت در شهر و حفاظت از جریان‌ها و فرآیندهای طبیعی برای دستیابی به محیط زیستی پایدار تاکید می‌شود (پریور و همکاران، ۲۰۱۳: ۱۲). به طور کلی، توجه به ماهیت و بنیان دو مفهوم حکمروایی خوب و کیفیت محیط زیست شهری نشانگر تعامل و درهم‌تنیدگی درونی این دو مفهوم بایکدیگر است و طی سال‌های اخیر رشد آن‌ها به طور گسترده‌ای مورد توجه اندیشمندان برنامه‌ریزی شهری قرار گرفته است (وظیفه دوست و امینی، ۱۳۸۸).

امروزه از مهم‌ترین مسائل زندگی شهرنشینی، افزایش جمعیت شهری و تامین شرایط زندگی در رفاه و آسایش برای شهروندان، یا به عبارتی بالابردن کیفیت زندگی آنان می‌باشد. دستیابی به شهری با قابلیت و کیفیت زندگی مناسب که در آن، امکانات و نیازهای اساسی تامین شود، درگرو تحقق حکمروایی خوب شهری است که اجماع، مشروعیت و اثربخشی تصمیمات را فراهم می‌سازد و مشارکت و شهروندان در تصمیم‌گیری و اداره امور شهرها را تضمین می‌کند.

بیان مساله

مسئله ای که هم اکنون شهر شیروان با آن رو به رو است، نبود مدیریت صحیح و عدم پیاده سازی حکمروایی مطلوب در حوزه محیط زیست شهری است. به طوری که درآمدهای ناپایدار شهرداری ها منجر به تخریب محیط زیست می شود. همچنین عدم شفافیت و پاسخگویی، عدم حساب رسی و اطلاع رسانی صحیح و بی توجهی به آموزش شهروندان، مدیران و کارکنان نهادهای مرتبط با محیط زیست شهری باعث از بین رفتن و نادیده گرفتن محیط زیست شهری می شود و پیامدهای بسیاری را در پی دارد. پژوهش پیش رو با هدف ارائه توصیفی و ارزیابی کیفیت محیط زیست شهری شهر شیروان، تنظیم شده است. در پژوهش حاضر تلاش کرده ایم که با در نظر گرفتن شاخص های الگوی حکمروایی مطلوب و به تصویر کشاندن آن ها در چارچوب داده و آمارهای گویا چگونگی تأثیر گذاری آن بر تغییرات و ارتقای کیفیت محیط زیست شهری در شهر شیروان از دیدگاه ساکنین سنجدیده شود. این پژوهش با اهداف زیر انجام گردیده است:

- ۱- ارزیابی نقش حکمروایی مطلوب در ارتقای کیفیت محیط زیست شهری از دیدگاه شهروندان شیروان؛
- ۲- تحلیل عواملی که بر کیفیت محیط زیست شهری شیروان تأثیر می گذارد؛
- ۳- بررسی وضعیت محیط زیست شهری شیروان.

همچنین سوالات پژوهش نیز شامل موارد زیر می باشد:

- ۱- ارتقاء کیفیت محیط زیست شهری به چه میزان باعث افزایش شاخص های حکمروایی مطلوب از دیدگاه شهروندان می شود؟
- ۲- شاخص های حکمروایی مطلوب چه نقشی در ارتقاء کیفیت محیط زیست شهری شیروان دارند؟

پیشینه تحقیق

در این قسمت ابتدا چند مطالعه خارجی مرتبط با موضوع پژوهش مطرح شده و در پایان خلاصه ای از مطالعات انجام شده داخلی بیان گردیده است.

صداقت نوری (۱۳۹۳)، در مقاله ای با موضوع (سیاست پژوهی پارادایم های مشارکتی شهروندان در مدیریت محیط زیست شهری) به این مطلب دست یافت که پیامدهای روانشناختی شهروندان در مدیریت پشتیبان، ایجاد انگیزش و احساس مشارکت است که برای شهروندان فراهم می آید و آنان به سمت مشارکت بیشتر سوق می دهد. سجادی و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان (نقش حکمروایی شایسته در ارتقاء کیفیت محیط زیست شهری از دیدگاه ساکنان، (مطالعه موردی: محله باغ فردوس منطقه یک شهر تهران)) به این نتیجه رسیده اند که تمایل به شرکت در تصمیم گیری های محیط زیستی، توجه مسئولان به بهبود وضعیت محیط زیست محله، تأثیر برنامه های اعمال شده شهرداری در کاهش آلودگی (هوا، آب و...) محل زندگی، میزان اطلاع از اجرای طرح ها و برنامه های زیست محیطی در محله، میزان مسئولیت پذیری مدیران شهری در قبال حفظ

محیط زیست شهری، میزان برخورد قانونی مسئولین با عوامل آلوده کننده محلی، میزان دسترسی به فضاهای باز و سبز و فضاهای زیست محیطی در محله دارای بار عاملی بیش تری بودند. نتایج تحقیقات فقیه حبیبی (۱۳۹۹)، در پژوهشی با عنوان (حکمرانی مطلوب زیست محیطی و توسعه پایدار) حاکی از این است که حکمرانی خوب زیست محیطی برای دستیابی به توسعه پایدار و حفاظت از محیط زیست ضروری است. پوراحمد و همکاران (۱۳۹۹)، در مطالعه ای با عنوان (تحلیل فضایی آثار حکمروایی مطلوب بر زیست پذیری شهری) (مطالعه موردی: کانون های جرم خیز مناطق ۱۱ و ۱۲ شهر تهران) به این نتیجه رسیدند که وضعیت شاخص های حکمروایی خوب شهری و زیست پذیری در کانون های جرم خیز بخش مرکزی شهر تهران نامطلوب است. مرادی و لاله زاری (۱۴۰۰)، در مقاله ای با عنوان (نقش حکمروایی شایسته در ارتقاء کیفیت محیط زیست شهری) (نمونه موردی: شهر بجنورد)) به این نتیجه رسیده اند که در میان ابعاد حکمروایی مطلوب شهری که از ۸ بعد بررسی شده ۳ بعد مشارکت با میانگین، شفافیت و اثربخشی دارای تاثیر مثبت بر ارتقاء محیط زیست شهری در بجنورد بوده اند. کعبیان و شریفی (۱۴۰۰)، در مطالعه ای با عنوان (بررسی نقش حکمرانی شایسته در سطح کیفیت محیط زیست شهری از دیدگاه شهروندان) (مطالعه موردی شهرستان شادگان) به این نتیجه رسیدند که شهروندان شهرستان شادگان کیفیت محیط زیست شهری را نامطلوب ارزیابی می کنند. همچنین بین سطح کیفیت محیط زیست شهری و حکمرانی شایسته و مطلوب شهری از دیدگاه شهروندان ارتباط مثبت وجود دارد. نتایج تحقیقات مهری و ایستگلدی (۱۴۰۱)، در تحقیقی با عنوان (بررسی اثرات حکمروایی خوب شهری بر شکوفایی شهری در شهر شیراز) به این صورت است که شاخص مسئولیت پذیری بیشترین میانگین و شاخص کارایی و اثربخشی کمترین میانگین را در میان شاخص های حکمروایی خوب شهری در شهر شیراز دارد. شاخص کیفیت زندگی بیشترین میانگین را در میان شاخص های شکوفایی شهری و شاخص برابری و عدالت اجتماعی میانگین در میان شاخص های شکوفایی شهری در شهر شیراز دارد. نصرتی و شکور (۱۴۰۱)، در پژوهشی به سنجش حکمروایی خوب شهری با در نظر گرفتن شرایط موقعیتی و عدالت فضایی شهر شیراز پرداخته اند. نتایج این پژوهش بر اساس شاخص های مورد بررسی نشان داد مناطق ۱، ۲، ۴، ۶ و ۱۰ شهر شیراز در وضعیت مطلوب قرار دارد و در مقابل مناطق ۳، ۵، ۷، ۸ و ۹ در وضعیت نامطلوب قرار دارد و نیازمند راهکارهای اجرایی در جهت بهبود حکمروایی خوب شهری و توزیع عادلانه خدمات در راستای ارتقاء عدالت فضایی و اجتماعی است. حسین پور و همکاران (۱۴۰۱)، در پژوهشی به شناسایی و بررسی بازیگران تاثیرگذار و اصلی در حکمروایی خوب شهر ارومیه پرداخته اند. نتایج این پژوهش نشان می دهد که بیشترین میزان رقابت پذیری مربوط به شبکه های اجتماعی با میزان ۱/۸۳ می باشد. توسعه راه ها، مسکن و ساماندهی مدیریت شهری به میزان ۱۲ اتفاق بر هدف مشخص گردیده است. غلامی نورآباد و همکاران (۱۴۰۱)، در پژوهشی الگوی حکمروایی هوشمند با رویکرد مشارکت مردمی در تصمیم گیری شهر تهران تبیین کرده اند. براساس نتایج بدست آمده مشارکت در تصمیم گیری ها قداراست که ۳۸/۶ درصد از

واریانس متغیر وابسته یعنی حکمروایی هوشمند شهری را تبیین نماید. حاتمی نژاد و همکاران (۱۴۰۳)، تحلیل ساختاری حکمروایی محیط زیست شهری با رویکرد آینده پژوهی (مطالعه موردی: شهر تهران)، نتایج نشان می‌دهد از بین ۱۶ عامل پیشران، پنج عامل بهبود نقش حکمروایی شهری در افزایش مشارکت مردم، سازمان‌های مردم نهاد، توجه مسولان به بهبود وضعیت محیط‌زیست شهری، ارتقاء فرهنگ زیست‌محیطی و مشارکت شهروندان و اجتماعات محلی بیشترین تأثیر را بر حکمروایی محیط زیست داشته‌اند و از اهمیت بیشتری برخوردار بودند. پاپوویچ^۱ (۲۰۰۸)، در پژوهشی با عنوان بررسی حکمروایی خوب و سیاست کاهش فقر در کشور اوکراین از سه شاخص عمده حکمروایی یعنی: مشارکت، پاسخگویی و شفافیت استفاده کرده است. نتایج تحقیق آنها نشان داد که تکامل حکمروایی خوب و بهره‌بردن از شاخص حکمروایی، در کاهش فقر روستایی در اوکراین موثر بوده بسیار مناسبتر از شرایط کنونی آن کشور در کاهش فقر می‌باشد. مییر^۲ و همکارانش (۲۰۱۹)، در پژوهشی به بررسی حکمرانی خوب شهری و تاب‌آوری شهر: رویکردی برای توسعه پایدار کشورهای آفریقایی پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیدند که کشورهای آفریقایی هر چند موفقیت‌های خاصی در این زمینه تجربه کرده‌اند، اما باز هم چالش‌های متعددی برای تحقق حکمرانی شهری خوب و پایدار دارند.

مبانی نظری

مدیریت شهری

مدیریت شهری را می‌توان سازمانی فراگیر و دربرگیرنده اجزای رسمی و غیررسمی مؤثر و کارآمدی دانست که در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و کالبدی حیات شهر تأثیر دارند و با ماهیت چندعملکردی در حوزه سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و اجرا بر آن هستند تا به اداره، هدایت، کنترل و توسعه همه جانبه و پایدار شهر پردازند و افزایش کیفیت زندگی شهروندان و رفاه شهروندی را محقق گردانند. همچنین باید به مفاهیمی همچون مدیریت شهرداری و یا مدیریت حکومت محلی نیز اشاره کرد که در کنار مفهوم مدیریت شهری مطرح می‌شود. در بیشتر مواقع نیز مدیریت شهری به عنوان زیرمجموعه حکومت محلی شناخته می‌شود و شهرداری نام می‌گیرد (سعیدنیا، ۲۲: ۱۳۷۹).

حکمرانی خوب شهری

برنامه توسعه سازمان ملل متحد توضیح می‌دهد که حکمرانی خوب شهری تمرینی است برای ارتقاء مدیریت سازمانی در شهرهای یک کشور، که می‌تواند موجب بهبود سایر سطوح مدیریتی کشور شود. حکمرانی خوب شهری شامل مکانیسم پیچیده‌ای از فرایندهای نهادی است که شهروندان، بخش خصوصی و همچنین دولت،

¹ Popovych

² Meyer

منافع خودشان را در آن جا بیان و تفاوت هایشان را به میان می گذارند و حقوق شرعی و تعهداتشان را درک می کنند (UNDP, 1997).

هدف حکمروایی خوب، توسعه انسانی پایدار و در کنار آن، ایجاد شهری پایدار است که در آن ضمن تأکید بر توجه به کاهش فقر، ایجاد اشتغال و رفاه پایدار، حفاظت و تجدید حیات محیط زیست و رشد و توسعه زنان، رویکرد فراهم ساختن بستر مناسب برای مشارکت و برنامه ریزی مشارکتی برای توسعه و اداره شهر، ایجاد حس شهروندی و شفافیت در برنامه ها اهمیت بسیار دارد. در حکمروایی خوب، شراکت و تعامل میان سه رکن اصلی دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی در انجام پروژه ها و برنامه ها و فعالیت ها لازم است (زیاری و همکاران، ۱۳۹۷: ۴). در واقع حکمروایی، فرمی از حکومت است که به روابط بین جامعه مدنی با دولت، قانون گذاران، مخاطبان قانون و حکومت شوندگان معطوف است (سجادی و همکاران، ۱۳۹۶: ۹۸). کتاب سفید اتحادیه اروپا پنج اصل گشادگی و بی پردگی، مشارکت، پاسخگویی، کارایی و همبستگی را مشخص کننده حکمروایی خوب می داند (Johnson ۲۰۰۷: ۱۶). بر این اساس می توان دو ویژگی عمده را برای حکمروایی خوب شهری برشمرد: ۱) تأکید بر ارزش های اجتماعی و فرهنگی؛ ۲) تأکید بر مبانی توسعه پایدار شهری که روی هم رفته ارتقای کیفیت زندگی شهری، رفاه و عدالت اجتماعی را مدنظر دارد. حکمروایی خوب شهری باید دارای ویژگی هایی باشد که مطلوبیت آن را تبیین کند بر این اساس، حکمروایی خوب روشی است مشارکتی، اجتماع گرا، پاسخگو، شفاف، کارا و در بر گیرنده و پیرو قانون (فرزین پاک، ۱۳۸۱).

در حکمرانی خوب باید متوجه بود که هرگز نایستی حفاظت از محیط زیست را به عنوان یک مانع قلمداد کنیم بلکه برعکس محیط زیست برای همه یک فرصت طلایی و استثنایی و حتی یک مزیت اصلی برای درآمدزایی و توسعه است و به سخن دیگری می توان گفت محیط زیست نه یک مانع و هراس برای امر توسعه، که بسیار فرصت آفرین نیز می باشد.

روش شناسی تحقیق:

روش تحقیق در این پژوهش بر اساس ماهیت، توصیفی و تحلیلی و از لحاظ دستیابی به حقایق از نوع تحقیقات توصیفی-پیمایشی و از لحاظ هدف کاربردی می باشد و برای چارچوب نظری آن از دیدگاه ها و مفاهیم مرتبط با موضوع تحقیق استفاده شد. برای گردآوری داده ها از روش اسنادی و پیمایش میدانی (شامل پرسشنامه، مشاهده) استفاده گردید. جامعه مورد مطالعه شامل شهروندان شهری ساکن در شهر شیروان که تعداد ساکنان شهری مستقر در این شهر ۸۹۳۴۵ نفر طبق سرشماری سال ۱۴۰۰ می باشد، که با توجه به فرمول کوکران حجم نمونه ۳۸۳ نفر تعیین شده است. انتخاب نمونه های تحقیق در جامعه مورد مطالعه با روش نمونه گیری تصادفی ساده در سطح شهر شیروان انجام شده است. شاخص های کلی تحقیق شامل مولفه های مشارکت، پاسخگویی، اثربخشی و کارایی، شفافیت، مسئولیت پذیری، قانون محوری و عدالت و برابری در ۲۸ متغیر در منطقه مورد مطالعه است. متغیرها با طیف ۵ تایی لیکرت در پرسشنامه قرار گرفته اند. روایی پرسشنامه با تایید چند تن از

اساتید مربوطه و انجام پیش آزمون به اثبات رسیده است. در این پژوهش پایایی پرسش نامه با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ، ۰.۸۹۷ درصد به دست آمد که نشان دهنده پایایی ابزار سنجش است. داده های جمع آوری شده به کمک نرم افزار اماری **spss** و با تحلیل عاملی اکتشافی و آزمون تی تک نمونه ای و اطمینان ۹۵ درصد مورد تجزیه و تحلیل و استنتاج نهایی قرار گرفته است.

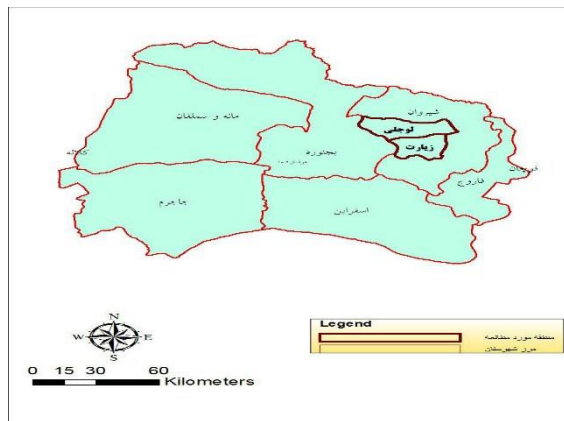
جدول ۱: پایایی شاخص ها و متغیرهای به کار رفته در تحقیق

ردیف	ابعاد مورد مطالعه	آلفای کرونباخ	تعداد متغیرها
۱	ویژگی های فردی	-	۵
۲	مشارکت	۰.۸۹۱	۷
۳	پاسخگویی	۰.۸۶۵	۲
۴	اثر بخشی و کارایی	۰.۸۶۱	۳
۵	شفافیت	۰.۸۹۸	۵
۶	مسئولیت پذیری	۰.۸۸۲	۲
۷	قانون محوری	۰.۸۷۳	۲
۸	عدالت و برابری	۰.۸۹۴	۲

ماخذ: محاسبات آماری توسط نگارندگان، ۱۴۰۲.

معرفی اجمالی منطقه مورد مطالعه

شهرستان شیروان در عرض جغرافیایی ۳۷ درجه و ۴۰ دقیقه و طول جغرافیایی ۵۷ درجه و ۹۳ دقیقه در شمال شرق استان خراسان شمالی واقع شده است. که از شمال به کشور ترکمنستان، از جنوب با شهرستان اسفراین، از شرق با شهر فاروج و از مغرب با شهرستان بجنورد محدود می شود. این شهرستان با مساحتی بالغ بر ۳۹۴۵ کیلومتر مربع، دومین شهرستان پهناور استان محسوب می شود که حدود ۱۳/۹ درصد از مساحت استان را در بر می گیرد. شیروان دارای ۳ بخش، ۹ دهستان و ۱۵۵ آبادی دارای سکنه بوده و براساس نتایج سرشماری نفوس و مسکن ۱۴۰۰ جمعیت شهرستان شیروان ۱۶۶۱۴۰ نفر بوده است که از این تعداد شهروندان شهری ساکن در شهر شیروان ۸۹۳۴۵ نفر و ۵۶۷۹۰ نفر در مناطق روستایی سکونت داشته اند.

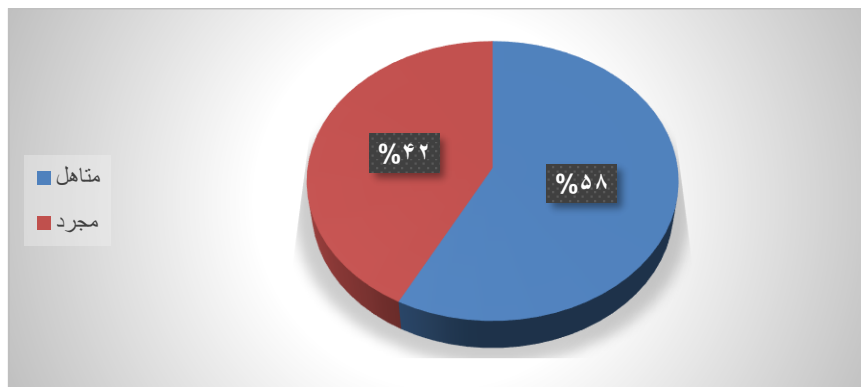
شکل شماره ۱- نقشه تقسیمات سیاسی شهرستان شیروان

یافته‌های پژوهش

بخش اول: آمار توصیفی

در بخش آمار توصیفی به توصیف داده‌های جمع‌آوری شده در شهر شیروان پرداخته می‌شود. یافته‌ها بیانگر آن است که از نظر توصیفی، از افراد مورد بررسی در شهر شیروان طبق نمودار زیر ۲۲۱ نفر متاهل و ۱۶۲ نفر مجرد بوده‌اند.

نمودار ۱: میزان تاهل و مجرد بودن افراد پرسش شونده در جامعه آماری مورد مطالعه

جدول زیر نشان دهنده این است که در جامعه آماری مورد نظر، بیشترین افرادی که مورد پرسش‌گری قرار گرفته‌اند به ترتیب در رده سنی ۱۵ تا ۲۵ سال، ۳۶ تا ۴۵ سال و سپس ۲۶ تا ۴۵ سال هستند. تعداد پرسش‌شوندگان مرد بیشتر از خانم‌هاست. بیشترین پرسش‌شوندگان دارای تحصیلات کارشناسی ارشد و کارشناسی می‌باشند. شغل بیشتر پرسش‌شوندگان به ترتیب کارمند، محصل و آزاد است.

جدول ۲. اطلاعات توصیفی افراد پرسش شونده در جامعه آماری پژوهش

جنسیت		سن		تحصیلات								شغل					
مرد	زن	۲۵-۳۰	۳۱-۳۵	۳۶-۴۰	۴۱-۴۵	۴۶-۵۰	بالا از ۵۰	دیپلم	کاردانی	کارشناسی	فوق لیسانس	دکرا	خانه دار	تجارت	محصل	کارمند	آزاد
۷۵۱۴	۷۴۸۶	۳۵	۲۳۱	۲۵۱	۱۰۵۱	۲۰۱	۱۳۰۵	۱۳۰۵	۱۳۰۵	۱۳۰۵	۱۳۰۵	۱۳۰۵	۱۳۰۵	۱۳۰۵	۱۳۰۵	۱۳۰۵	۱۳۰۵

بخش دوم: آمار استنباطی

تحلیل عامل اکتشافی زمانی به کار می رود که شواهد کافی برای تشکیل فرضیه درباره تعداد عامل های مناسب به منظور تعیین تعداد یا ماهیت عامل هایی که پراکندگی بین متغیرها را توجیه میکنند، وجود نداشته باشد. بنابراین تحلیل اکتشافی بیش تر به عنوان یک روش تدوین و تولید تئوری و نه یک روش آزمون تئوری در نظر گرفته می شود. تمام روش های تحلیل عاملی اکتشافی تمایل دارند، نتایج مشابه با راه حل مؤلفه های اصلی به دست می دهند. به همین منظور برای بررسی روایی سازه ای شاخص های حکمروایی مطلوب نیز ساختار عوامل متغیرهای تحقیق، شیوه آماری تحلیل عاملی از نوع اکتشافی و **KMO** به روش و آزمون بارتلت مورد استفاده قرار می گیرد.

در این مطالعه به تحلیل عاملی اکتشافی و عوامل موثر بر حکمروایی مطلوب در ارتقاء کیفیت محیط زیست شهری شیروان می پردازیم.

همان طور که در جدول ۳، نشان داده شده است نخستین تحلیل عامل با عنوان **KMO** برابر است با ۰٫۸۶۷، پس دلالت بر تایید تحلیل عاملی دارد. اماره بارتلت مناسب بودن داده ها را برای تحلیل عامل نشان می دهد و آزمون بارتلت در سطح معناداری با مقدار **sig 0.000** تایید سازه ای پرسشنامه را گزارش می دهد. پس میان متغیرها همبستگی لازم وجود دارد.

جدول ۳. نتایج آزمون **KMO** و آزمون کرویت بارتلت

۰٫۸۶۷	شاخص KMO
۴۲۵۸٫۳۶۹	مقدار کای اسکویر
۲۵۳	درجه آزادی (df)
Sig 0.000	سطح معناداری

در پژوهش حاضر با استفاده از تکنیک آماری آزمون **t** تک نمونه ای به تحلیل داده ها پرداخته شده است پرسش اصلی در این تحقیق نقش حکم روایی مطلوب بر ارتقاء کیفیت محیط زیست شهری شیروان است که

در ۷ بعد مشارکت، پاسخگویی، اثر بخشی و کارایی، شفافیت، مسئولیت پذیری، قانون محوری و عدالت و برابری مورد آزمون قرار گرفته است.

جدول ۴، نتایج حاصل آزمون تی تک نمونه ای، برای مقایسه میانگین میزان حکمروایی مطلوب جهت ارتقای کیفیت محیط زیست شهری انجام گرفته است. در این آزمون با سطح متوسط مقایسه شده اند که نتایج آن به این صورت است که با توجه به فرضیه H_0 مبنی بر عدم تفاوت بین میانگین شاخص ($\mu=3$) با میانگین داده ها همان طور که مشاهده می شود سطح معنی داری آزمون تی، برای هر کدام از ابزارها به طور کلی کمتر از ۰.۰۵ می باشد که نشان دهنده رد شدن فرضیه H_0 می باشد اما در دو بعد قانون محوری و عدالت و برابری سطح معناداری بیشتر از ۰.۰۵ است و فرضیه H_0 تایید می شود و با توجه به اختلاف میانگین های آزمون مشهود است که از دید ساکنان شهر شیروان میزان مشارکت با میانگین ۳.۲۷ بالاترین تاثیر و سپس و در مرتبه بعدی پاسخگویی، مسئولیت پذیری، اثربخشی و کارایی، عدالت و برابری به ترتیب با میانگین ۳.۱۹، ۳.۱۵، ۳.۰۹ و ۳.۰۶ دارای وضعیت مناسب تری هستند.

که با توجه به سطح معنی داری می توان گفت که بعد قانون محوری و شفافیت با سطح میانگین ($\mu=3$) دارای اختلاف معنادار آماری می باشد. در واقع عملکرد آن ها کم تر از حد متوسط می باشد و سایر شاخص ها دارای تفاوت معنادار آماری نمی باشد در واقع عملکرد آن ها در سطح متوسط است.

در مجموع پیاده سازی حکمروایی مطلوب در سطح شهر شیروان در حد متوسط است. بنابراین نیازمند برنامه ریزی های لازم جهت درگیر کردن شهروندان شیروان برای افزایش سطح توانمندی های ساکنین شهر و پیاده سازی ابعاد حکمروایی مطلوب جهت ارتقاء کیفیت محیط زیست شهری است. با توجه به اینکه میانگین حکمروایی مطلوب در شهر شیروان ۳.۰۹ می باشد نشان دهنده ای این است که سطح وضعیت موجود حکمروایی مطلوب در منطقه مورد مطالعه در حد متوسط می باشد.

جدول ۴- نتایج از آزمون t تک نمونه ای در ابعاد مختلف مورد بررسی در جامعه ی آماری مورد مطالعه

ابعد	میانگین	اختلاف میانگین	سطح معناداری دو سويه	درجه آزادی	آماره t
مشارکت	۳.۲۷	۰.۲۷۰۴۲	۰.۰۰۰	۳۸۲	۸.۳۷۸
پاسخگویی	۳.۱۹	۰.۱۹۰۶۰	۰.۰۰۰	۳۸۲	۴.۰۲۵
اثر بخشی و کارایی	۳.۰۹	۰.۰۹۸۷۸	۰.۰۲۳	۳۸۲	۲.۲۷۶
شفافیت	۲.۸۸	-۰.۱۱۳۹۷	۰.۰۰۵	۳۸۲	-۲.۷۹۸
مسئولیت پذیری	۳.۱۵	۰.۱۵۹۲۷	۰.۰۰۰	۳۸۲	۴.۲۴۷
قانون محوری	۲.۹۶	۰.۰۳۶۵۵	۰.۳۸۱	۳۸۲	-۰.۸۷۶
عدالت و برابری	۳.۰۶	۰.۶۲۶۶	۰.۳۳۳	۳۸۲	۰.۹۶۸
حکمروایی مطلوب	۳.۰۹	۰.۰۹۱۷	۰.۰۰۵	۳۸۲	۲.۸۵۱

به طور کل با آزمون تحلیل عاملی اکتشافی با پیش فرض خود نرم افزار ۲۳ عامل استخراج شده است. که در بین این عوامل مولفه نقش مشارکت زنان شیروان در بهتر شدن وضعیت محیط زیست (مانند تفکیک زباله در خانه) در شاخص مشارکت نسبت به سایر مولفه‌ها با واریانس کمتری مواجه می‌شد و در اولویت اول هیچ یک از ۲۳ عامل ذکر شده قرار نگرفته است.

در جدول زیر، مقدار ویژه، درصد واریانس و درصد واریانس تراکمی هریک از عوامل آمده است به طور کلی از ۲۳ پرسش به کار گرفته شده در بررسی اجرای ابعاد حکمروایی مطلوب در جهت ارتقاء کیفیت محیط زیست شهری شیروان ۶ پرسش ۶۵.۸۹ مجموع واریانس را توضیح داده است. ۶ عامل اصلی به عنوان مقادیر استخراج مشخص شدند که دسته بندی های آن ها در جدول ۶، ارائه شده است.

جدول ۵: نمایی از عامل‌های تحقیق و سهم هریک از آن‌ها (نام عامل‌ها، مقادیر ویژه، درصد واریانس و درصد تراکمی).

مقادیر ویژه یافته بارهای عاملی			مقادیر استخراج از هر جهات بار عاملی			مقادیر ویژه اولیه			مولفه
درصد تراکمی	درصد واریانس	مقدار ویژه	درصد تراکمی	درصد واریانس	مقدار ویژه	درصد تراکمی	درصد واریانس	مقدار ویژه	
17.995	17.995	4.139	34.906	34.906	8.028	34.906	34.906	8.028	۱
31.593	13.598	3.127	44.191	9.286	2.136	44.191	9.286	2.136	۲
41.214	9.621	2.213	51.081	6.890	1.585	51.081	6.890	1.585	۳
50.266	9.051	2.082	56.530	5.448	1.253	56.530	5.448	1.253	۴
58.725	8.460	1.946	61.315	4.785	1.101	61.315	4.785	1.101	۵
65.895	7.169	1.649	65.895	4.580	1.053	65.895	4.580	1.053	۶
						70.000	4.106	.944	۷
						73.894	3.893	.895	۸
						77.278	3.384	.778	۹
						80.077	2.799	.644	۱۰
						82.771	2.694	.620	۱۱
						85.154	2.383	.548	۱۲
						87.399	2.246	.516	۱۳
						89.226	1.827	.420	۱۴
						90.982	1.756	.404	۱۵
						92.517	1.535	.353	۱۶
						93.833	1.316	.303	۱۷
						95.132	1.299	.299	۱۸
						96.345	1.213	.279	۱۹

	97.392	1.046	.241	۲۰
	98.351	.959	.221	۲۱
	99.225	.874	.201	۲۲
	100.000	.775	.178	۲۳

ماخذ: محاسبات آماری توسط نگارندگان، ۱۴۰۲

شاخص‌های به کار رفته به ۲۳ عامل برتر از طریق چرخش واریماکس تقلیل پیدا نمودند. سپس از طریق استاندارد کردن مبادرت به رفع اختلاف مقیاس گردیده است. مجموع ۲۳ عامل که تقریباً ۶۵.۸۹ درصد از واریانس را تبیین می‌کند، که نشان از رضایت بخش بودن تحلیل عاملی و متغیرهای مورد مطالعه می‌باشد. در جدول زیر بارعاملی هر عامل را با توجه به میزان واریانس آن در نرم افزار اکسل طبقه بندی کرده و ۶ اولویت اول هر عامل را استخراج کرده‌ایم و مشخص شده است که هر عامل در کدام مولفه قرار می‌گیرد.

جدول ۶: ماتریس مولفه‌ها و بار عاملی هر عامل و ۶ اولویت اول هر عامل قبل از چرخش

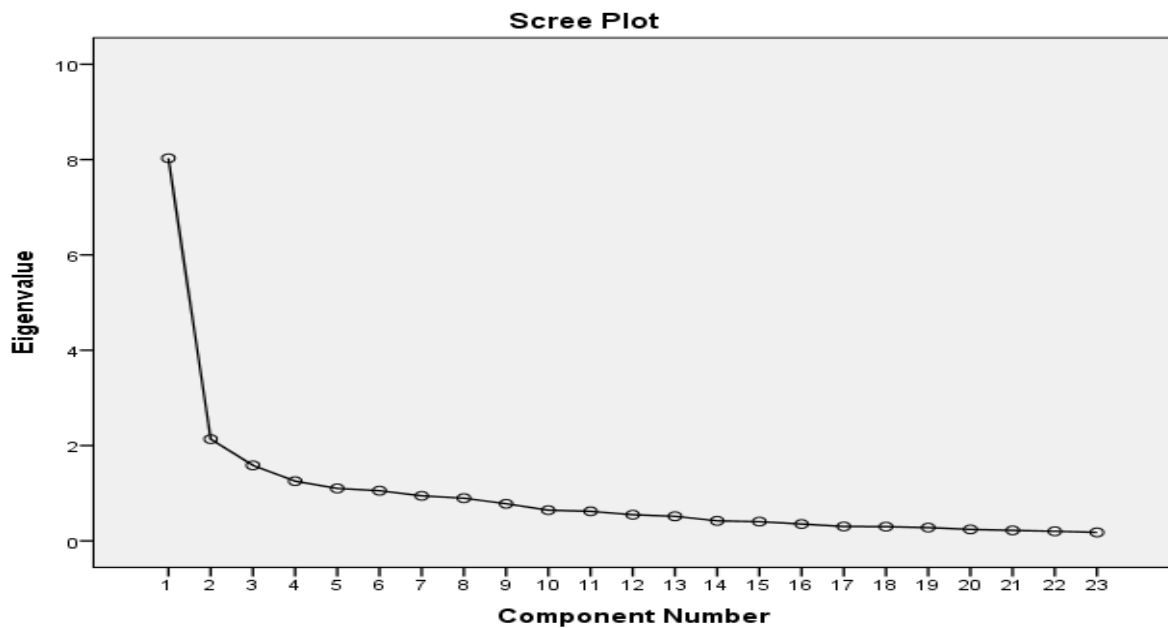
عامل ها	(گویه ها)	اولویت اول	اولویت دوم	اولویت سوم	اولویت چهارم	اولویت پنجم	اولویت ششم
اثربخشی کارایی	تاثیر عملکرد مدیران شهری در پایداری محیط زیست	۰.۷۷۹	۰.۱۵۹	-۰.۲۰۷	-۰.۱۰۱	-۰.۰۳۴	-۰.۰۸۱
شفافیت	میزان اطلاع رسانی مدیران شهری در مورد وضعیت محیط زیست	۰.۷۵۵	-۰.۲۸۶	۰.۱۶۱	۰.۰۰۴	۰.۰۷۹	-۰.۰۶۷
اثربخشی کارایی	تاثیر برنامه های اعمال شده شهرداری در کاهش آلودگی (هوا، آب و..)	۰.۷۴۰	۰.۰۷۵	-۰.۲۳۱	-۰.۰۸۲	-۰.۱۵۵	-۰.۱۹۲
قانون محوری	میزان برخورد قانونی مسئولین با عوامل آلوده کننده محلی	۰.۷۱۷	-۰.۳۰۰	۰.۰۲۰	-۰.۱۶۱	۰.۲۰۴	-۰.۰۹۰
قانون محوری	میزان پایبندی مدیران به رعایت قوانین زیست محیطی	۰.۶۹۳	-۰.۰۸۰	-۰.۱۵۷	-۰.۱۵۹	۰.۱۹۸	۰.۰۲۸
پاسخگویی	پاسخگویی مدیران شهری به شکایات در خصوص تخریب محیط زیست	۰.۶۸۱	۰.۰۴۶	-۰.۳۰۴	-۰.۱۹۷	-۰.۰۶۵	-۰.۳۰۸
شفافیت	آموزش مردم توسط مسئولین در حفظ و صیانت از محیط زیست شهری	۰.۶۷۹	-۰.۲۳۲	۰.۲۰۲	-۰.۰۴۱	-۰.۱۰۱	-۰.۲۳۹
پاسخگویی زیست	توجه مسئولان به بهبود وضعیت محیط زیست	۰.۶۵۰	۰.۰۹۳	-۰.۰۹۹	-۰.۱۷۰	-۰.۲۹۲	۰.۳۳۷
مسئولیت پذیری	میزان مسئولیت پذیری مدیران شهری در قبال حفظ محیط زیست شهری	۰.۶۴۷	۰.۰۱۲	-۰.۲۲۴	-۰.۳۷۴	۰.۱۲۸	۰.۰۱۸
شفافیت زیست	میزان اطلاع شما از بودجه های صرف شده برای حفاظت و توسعه محیط زیست	۰.۶۴۶	-۰.۲۶۷	۰.۴۰۰	۰.۱۴۳	۰.۰۴۷	-۰.۱۶۷

۰.۰۸۲-	۰.۰۰۳	۰.۰۳۵	۰.۰۵۶۷	۰.۰۱۲-	۰.۶۳۱	میزان اطلاع شما از اجرای طرح ها و برنامه های زیست محیطی در شهر	شفافیت
۰.۲۰۳	۰.۲۹۲	۰.۱۵۹-	۰.۱۳۶-	۰.۲۴۴-	۰.۶۱۲	میزان دسترسی به فضاهای باز و سبز و فضاهای زیست محیطی در شهر	عدالت و برابری
۰.۱۹۰	۰.۱۱۳	۰.۵۸۸	۰.۱۱۴-	۰.۰۹۱-	۰.۶۰۴	دعوت مدیران شهری به مشارکت شما در اجرای برنامه های مربوط به کاهش آلودگی های زیست محیطی	مشارکت
۰.۲۱۵	۰.۱۰۹	۰.۴۹۷	۰.۱۷۲-	۰.۲۹۱-	۰.۵۵۹	تمایل مدیران به مشارکت شما در ساخت وساز پارک ها و فضای سبز	مشارکت
۰.۱۳۶-	۰.۲۲۴	۰.۳۶۳	۰.۳۱۴-	۰.۱۰۳	۰.۵۵۹	نقش مدیریت شهری در افزایش مشارکت مردم در راستای بهبود محیط زیست محله	مشارکت
۰.۰۴۶-	۰.۵۳۷-	۰.۱۷۸	۰.۱۳۰-	۰.۳۰۱	۰.۵۵۰	مشارکت مردم در جلوگیری از تخریب محیط زیست	مشارکت
۰.۴۷۴	۰.۱۹۶-	۰.۲۰۵-	۰.۱۲۶-	۰.۰۳۶	۰.۵۳۲	میزان اثربخشی طرح های انجام شده از سوی مدیران زیست محیطی در سطح شهر	اثربخشی و کارایی
۰.۱۹۱-	۰.۳۵۵-	۰.۲۳۲	۰.۰۱۳	۰.۴۴۳	۰.۴۶۲	میزان اطلاع مردم از بودجه های صرف شده برای حفاظت و توسعه محیط زیست	شفافیت
۰.۰۹۱-	۰.۴۱۲	۰.۰۳۷	۰.۰۵۴-	۰.۷۴۳	۰.۱۸۷	تمایل مردم به شرکت در تصمیم گیری های محیط زیستی	مشارکت
۰.۱۱۳-	۰.۲۵۲	۰.۰۷۹-	۰.۳۰۴	۰.۷۳۴	۰.۲۹۳	تمایل مردم به مشارکت در سازمان های حمایت از محیط زیست	مشارکت
۰.۱۱۸-	۰.۱۰۱-	۰.۲۳۲-	۰.۲۱۲	۰.۲۶۴-	۰.۲۵۱	اختصاص بودجه کافی به شهر شیروان در جهت رفع مشکلات محیط زیستی	عدالت و برابری
۰.۱۹۹	۰.۰۷۶-	۰.۰۶۷	۰.۶۲۶	۰.۰۷۱	۰.۵۲۱	میزان اطلاع مردم از تصویب طرح ها و برنامه های زیست محیطی در شهر	شفافیت
۰.۴۶۵	۰.۰۹۰	۰.۱۰۱-	۰.۱۹۴	۰.۴۱۹	۰.۳۳۴	تمایل به پذیرش مسئولیت در زمینه محیط زیستی در سطح محله شهروندان	مسئولیت پذیری

ماخذ: محاسبات آماری توسط نگارندگان، ۱۴۰۲.

در نمودار سنگ ریزه، مقادیر ویژه روی نمودار به ترتیب کاهش می یابد تا از یک نقطه عبور کند (غیاثوند، ۱۳۹۲: ۲۱۵). چنانچه موازی محور X، یک فاصله بالاتر از محور Y خطی موازی رسم کنیم، تعداد عامل های استخراج شده مشخص شده و مشاهده می شود که ۲۳ عامل، بیشترین مقدار ویژه را دارد. پس با نتایج حاصل از معیار مقادیر ویژه همخوانی دارد.

نمودار ۲: نمودار سنگ ریزه Scree Plot

نتیجه گیری

در سال های اخیر مشاهده می شود که به مشکلات و معضلات محلات و برنامه ریزی در راستای بهبود محیط زیست شهری در صدر توجه برنامه ریزی های شهری قرار گرفته است. در یک محله سالم دسترسی به مراکز کاری و تجاری و خدمات حمل و نقل عمومی به آسانی میسر می باشد و باید در مکانی واقع شده باشد که از لحاظ محیط زیستی عاری از هر نوع آلودگی باشد. عدالت اجتماعی در محله های شهری از لحاظ دسترسی به خدمات و امکانات در آن رعایت شده باشد. همچنین دارای مرزهای قابل لمس برای افراد باشد و مکان های عمومی و فضاهای باز و سبز برای شکل گیری روابط اجتماعی در آن وجود داشته باشد. برنامه ریزی شهری باید شهروند محور باشد و در تمام مراحل اجرا و تصمیم گیری برای پروژه های شهری، دیدگاه ساکنین و خواسته های آن ها مورد توجه قرار بگیرد. رسالت حکمروایی شایسته این است که تمام عوامل و ابعاد باعث بشوند تا مردم در محور برنامه ریزی های شهری قرار گیرند و زمانی قابل تحقق است که مشارکت و انعکاس نظرات ساکنین شهر برای مسئولین شهری با اهمیت باشند.

نتایج پژوهش نشان داد که شهر شیراز از نظر شاخص های هفت گانه حکمروایی خوب شهری که مورد بررسی قرار گرفته است در وضعیت متوسطی قرار دارد چرا که از میان شاخص های هفت گانه، شاخص های مشارکت، پاسخگویی، مسئولیت پذیری، حکمروایی مطلوب، اثر بخشی و کارایی و عدالت و برابری در وضعیت مناسبی قرار دارند و تنها در دو شاخص قانون محوری و شفافیت در وضعیت نامطلوبی هستند. بنابراین نیازمند برنامه ریزی های لازم جهت درگیر کردن شهروندان شیروان برای افزایش سطح توانمندی های ساکنین شهر و پیاده

سازی ابعاد حکمروایی مطلوب جهت ارتقاء کیفیت محیط زیست شهری است. این پژوهش برای اولین بار است که اثرات حکمروایی خوب شهری را بر محیط زیست شهری در شیروان مورد بررسی قرار داده است و پیشنهاد می شود پژوهش های دیگری نیز در شهرهای مختلف کشور انجام گرفته است و نتایج آن با نتایج این پژوهش مورد مقایسه قرار گیرد تا به طور دقیق تر بتوان به نتایج این پژوهش استناد نمود.

منابع

- پریور، پرستو، یآوری، احمدرضا، فریادی، شهرزاد، و ستوده، احد. (۱۳۸۸). تحلیل ساختار اکولوژیک سیمای سرزمین شهر تهران برای تدوین راهکارهای ارتقای کیفیت محیط زیست. محیط شناسی، شماره ۵۱: ۴۵-۵۶.
- پوراحمد، احمد؛ ابدالی، یعقوب و الله قلی پور، سارا (۱۳۹۹)، تحلیل فضایی آثار حکمروایی مطلوب بر زیست پذیری شهری (مطالعه موردی: کانون های جرم خیز مناطق ۱۱ و ۱۲ شهر تهران)، فصلنامه علمی-پژوهشی برنامه ریزی فضایی (جغرافیا)، سال دهم، شماره دوم، پیاپی ۳۷، صص ۸۳-۱۰۴.
- حاتمی نژاد، حسین؛ کانونی، رضا و همقدم، نوشا (۱۴۰۳)، تحلیل ساختاری حکمروایی محیط زیست شهری با رویکرد آینده پژوهی (مطالعه موردی: شهر تهران)، فصلنامه علمی مطالعات برنامه ریزی سکونتگاههای انسانی دوره ۱۹، شماره ۱ - شماره پیاپی ۶۶، خرداد ۱۴۰۳.
- حسین پور، مهدی؛ کلانتری، محسن و پیری، عیسی (۱۴۰۱)، شناسایی و تحلیل بازیگران اصلی و تأثیرگذار در حکمروایی خوب شهری (مطالعه موردی: شهر ارومیه)، فصلنامه مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی، سال سوم، شماره اول، پیاپی ۸، صص ۲۷-۴۳.
- <https://doi.org/10.22124/gscj.2022.21191.1130>
- رضائی، میثم، و شمس الدینی، علی. (۱۳۹۸). تحلیلی بر رابطه ی حکمروایی خوب شهری و عدالت اجتماعی در فضاهای شهری (مورد مطالعه: شهر فردوسی - شهرستان شهریار). آمایش محیط، ۱۲(۴۵)، ۲۵-۴۸.
- زیاری، کرامت الله، پوراحمد، احمد، حاتمی نژاد، حسین، باستین، علی، (۱۳۹۷ الف)، سنجش و ارزیابی اثرات حکمروایی خوب شهری بر زیست پذیری شهرها؛ مطالعه موردی: شهر بوشهر، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی شهری، سال ۹، شماره ۳۴، مردودشت، ۱۸-۰۱.
- سجادی، ژیل؛ پارمادی، کیومرث؛ کانونی، رضا و حیدری، مرتضی (۱۳۹۶) نقش حکمروایی شایسته در ارتقاء کیفیت محیط زیست شهری از دیدگاه ساکنان، مطالعه موردی: محله باغ فردوس منطقه یک شهر شیروان، دو فصلنامه پژوهش های بوم شناسی شهری، سال هشتم، شماره ۱، صص ۹۵-۱۰۸.
- سعیدنیا، احمد (۱۳۷۹)، مدیریت شهری (کتاب سبز شهرداری)، جلد ۱، انتشارات سازمان شهرداری های کشور، تهران.
- شکری زاده، مریم و علی اشرفی، محمد، ۱۳۹۰، بررسی اثر حکمرانی خوب بر کیفیت زیست محیطی در کشورهای در حال توسعه، اولین همایش بین المللی مدیریت گردشگری و توسعه پایدار، مردودشت.
- صداقت نوری، حسین (۱۳۹۳)، سیاست پژوهی پارادایم های مشارکتی شهروندان در مدیریت محیط زیست شهری، مجله مدیریت شهری، شماره ۳۸، صص ۲۷۳-۲۹۹.
- غلامی نورآباد، هادی، میرهای محمد، جاوید علیرضا (۱۴۰۱)، تبیین الگوی حکمروایی هوشمند با رویکرد مشارکت مردمی در تصمیم گیری شهری (نمونه موردی: شهر تهران). برنامه ریزی و آمایش فضا، دوره ۱۶، شماره ۱، صص ۱۳۹ - ۱۱۹.

فرزین پاک، شهزاد (۱۳۸۳)، آموختنی های شهر: حکمرانی خوب چیست؟، فصلنامه شهرداری ها، دوره ۶، شماره ۶۹. SID.

<https://sid.ir/paper/444916/fa>

فقیه حبیبی، علی (۱۳۹۹)، حکمرانی مطلوب زیست محیطی و توسعه پایدار، فصلنامه علمی (مقاله علمی-پژوهشی) پژوهش های سیاسی جهان اسلام، سال دهم، شماره سوم، صص ۲۹۷-۳۱۳.

- فلاحی، محمدصادق و کلامی مریم (۱۳۸۷)، تاثیر فضاهای باز شهری بر کیفیت گذران اوقات فراغت شهروندان، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۲، صص ۸۵-۹۸.
- کاظمیان، غلامرضا، براری، احسان، شریف زاده، فتاح، قربانی زاده، وجه الله (۱۴۰۰)، مدل متناسب حکمروایی خوب شهری برای کلانشهرهای کشور و تحلیل یکپارچه وضعیت فعلی (مورد مطالعه: مشهد)، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی شهری، دوره ۱۲، شماره ۴۴، صص ۵۵-۷۴.
- کعبیان، توفیق و شریفی، عبدالنبی، (۱۴۰۰)، بررسی نقش حکمرانی شایسته در سطح کیفیت محیط زیست شهری از دیدگاه شهروندان (مطالعه موردی شهرستان شادگان)، دهمین همایش ملی جغرافیا و محیط زیست، شیروان.
- مرادی، مهدی و لاله زاری، بهزاد (۱۴۰۰). نقش حکمروایی شایسته در ارتقاء کیفیت محیط زیست شهری (نمونه موردی: شهر بجنورد)، سیزدهمین همایش ملی جغرافیا و محیط زیست، شیروان، ۲۵ اسفند ۱۴۰۰. <https://civilica.com/doc/1430136>
- مهری، معصومه و ایستگلدی، مصطفی (۱۴۰۱) بررسی اثرات حکمروایی خوب شهری بر شکوفایی شهری در شهر شیراز، جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۵، شماره ۱، صص ۲۷۳-۲۸۸.
- نصرتی، بهنوش و شکور، علی (۱۴۰۱)، بررسی شاخص های حکمروایی خوب شهری با رویکرد عدالت فضائی کلانشهر شیراز پژوهش و برنامه ریزی شهری، دوره ۱۳، شماره ۴۸، صص ۲۲۱-۲۳۴. <https://www.doi.org/10.30495/jupm.2022.29392.4062>
- نیکبخت، مسعود، (۱۴۰۰)، کیفیت زندگی شهری و حکمروایی شهری، دوازدهمین کنفرانس ملی مهندسی عمران، معماری و شهرسازی، شیروان. وظیفه دوست، ح. و امینی، م. ۱۳۸۸. بررسی میزان اهمیت شاخص های کیفیت زندگی شهری تهران از دیدگاه مدیران و متخصصان مدیریت شهری، مطالعات مدیریت شهری، (۳).

Johnoson. R.W.& Minis, Jr.& Henry, P. (2007) Toward Democratic Decentralization

Meyer, N.; Auriacombe, C., (2019), Good Urban Governance and City Resilience: An Afrocentric Approach to Sustainable Development. Sustainability 2019, 11, 5514. <https://doi.org/10.3390/su11195514>

Popovych, O., (2008), Good Governance and Policy Addressing Poverty Alleviation in Ukraine for the requirement to obtain the Degree of Masters of Science, University of Twente.